

Badische Landesbibliothek Karlsruhe

Digitale Sammlung der Badischen Landesbibliothek Karlsruhe

**Promptuarium allegoriarum sacrarum praecipua fidei
christianae capita illustrantium: indice quadruplici
instructum post editiones 5 revisum, iam septimo
recusum**

Botsack, Johann

Francofurti ad Moenum, 1678

Articvlvs X.

[urn:nbn:de:bsz:31-142795](https://nbn-resolving.org/urn:nbn:de:bsz:31-142795)

tionem. Torcular calcatum vinum protuberat: Ita ex Christi passione *vinum solaris*, cor nostrum exhilarans, manat. In torculari passionis Christi *vinum furoris* divini expressum in calicem profusum, Christo propinatū: *Transseat à me calix iste*, vox Salvatoris est, Matth. 26, 42. (4.) *Ob copiam*, Num. 18, 27. & 30. 2. Reg. 6, 27. Prov. 3, 10. Omnis generis, voce torcularis, copia describitur. Ergò Christi passio omnium divitiarum nostrarū fons & origo est. Ex ejus enim plenitudine omnes accepim⁹ gratiam, Joh. 1, 16. Gratiam autem tunc dedit, quando iram Patris sustulit, chirographum delevit, Col. 2, v. 14. (5.) *Ob typicam præfigurationem*, Jud. 7, 25. *Sed princeps Midianitarum in torculari à Gideone occisus.* Ita Christ⁹ in torculari passionis infernalis est occis⁹, morte & inferno destructis, 2. Tim. 1, 10. Heb. 2, 14. Job. 24, 11. *Improbi etiam subjectos sibi propria torcularia calcare jubent, nec tamen sicut extinguere iisdem concedunt:* Ita nobis *divina ira torcular* calcandum fuisset, Satanâ urgente nos, ut captivos. Ef. 4, 22. c. 49, 25. perpetua gratiæ divini sitis toleranda, nî Christus calcasset.

CHRISTUS ABITUM PRÆDICENS.

709. Ut Tobia, angelus comes dixit, Tob. 12, 20. *Jam tempus meum est, ut revertar.* Ita Christ⁹ suis, quos duxerat, discipulis: *Nunc vado ad eū, qui &c.* Joh. 16, 5.

PASSIO CHRISTI PRÆDICTA.

710. Matth. 17, v. 3. & Luc. 9, v. 31. *Moses & Elias cum Christo locuti sunt de exitu ipsius.* Ille exitus per passionem fuit, per quam è mundo exiit, & ad Patrem profectus est, Joh. 16, 5. De hoc Moses testatus est, & Helia Propheta in monte. Ad utriusque prædictiones Christus ipse provocat, Luc. 24, v. 7.

ARTICULUS X.

DE PASSIONIBUS CHRISTI IN HORTO.
IN VILLAM GETHSEM. CONTENDENS

Christus.

711. Geth.

711. *Gethemane est torcular olei.* Passio Christi verum torcular fuit; Christus merum oleum misericordiae, pacis, Regis & Ducis nostri, pugilis, Prophetæ, Sacerdotis. (Hi n. oleo olim ungebantur) significativum. Hoc oleum velut expressum per infatigabiles Christi in eo loco perpeffos angores.

2. Torcular ibi Christus solus calcavit, Esa. 63, 3. Apoc. 19, 15.

3. *Significat etiam vallem pinguium: Tauri pingues ibi Christum obsederunt.* Pf. 22, 13.

IN HORTUM IVIT CHRISTUS.

712. *Descendamus in hunc, comedamus fructus pomorum ex arbore vitæ, Christo, dependentium.* Cant. 6, 10. In medio horti arborem posuerat Deus, Gen. 2, 9. Vera arbor vitæ in horto posita est, per passionem vitam reddiurus Christus, 2. Tim. 1, 10. *Lachryma Christi sunt flumina hortum irrigantia.* Gen. 2, 10. *Sub horti arboribus abscondit se Adam.* Gen. 3, 8. Non item Christus, qui ut, pro more, in illo oraret, se in illum contulerat, non occultaret. Hortus conclusus erat caelum, Gen. 3, 24. Hortus apertus cæli, Christo patiente. Totum genus humanum erat instar horti Sodom: *Fluvium maledictionis Christi lachryma sustulerunt,* fecundarunt. Christus n. verus fons horti, *fluens de Libano,* Cant. 5, 15. In manus Pilati traditus. Aromata spiritualia in hoc fluxerunt horto, cum Aquilo iræ divinæ eum perflaret.

CHRISTUS TORRENTEM CEDRON

transgressus, Joh. 18, v. 1.

713. 1. *Ob via preparationem.* David in exilium pulsus ab immerigero filio, torrentem Cedron transgressus est. 2. Sam. 15, 23. Christus verus David in exilium suæ passionis pulsus est à filiis immerigeris.

Hi sunt Judæi, Deut. 32, 5. Esa. 1, 34. Luc. 19, 14. Nos quoque illi sumus, qui Christum eiecimus, in exilium humilis in terra conversationis. *Servire me fecisti in peccatis tuis,* Esa. 43, 24. Omnium nostrum peccata Pater in eum coniecit, Esa. 53. *Transgressus est torrentem Cedron, ut David, per viam, quæ ducit ad desertum.* Via hæc erat passionis & mortis; *hæc deducebat in desertum Hierosolymarum.*

(1) Ubi hæreditas Domini leo fuit Domino, Jer. 12, 8. (2) Ubi *carnes & tauri pingues,* cervam matutinam persequentes, Pf. 22, per totum, (3) *Leo Sathan & venator* ille, (4) *Retia* falsæ accusationis.

Via hæc erat nostri erroris, quam per passionem velut ingressus, acsi ovis perdita esset, ut nos omnes quæreret, Esa. 53, 6. Hoc populus Davidem fugientem præcedens significavit:

Ita

Ita & nos in desertum erroris per peccatum præcesseramus, Christum in eandem erroris viam (imputati vè) pertraximus.

II. *Ob peccati nostri purificationem. Assa pius rex idolum matris suæ Miplezeth in torrente Cedron combussit?* 1 Reg. 15. v. 13. nosæ Christus est.

Idolum Miplezeth matris nostræ Evæ, est peccatū: Hoc est verū illud idolum terrens nos, quod vox Miplezeth indicat, Deum nobis abscondens. Es. 59. v. 2. *Diviserunt inter me & vos peccata.*

Hoc idolum Christus per passionis suæ ignem combussit in torrente Cedron, eum transgressus.

Ille est verus ille Hiskias, qui omnes impuritates nostras in torrentem passionis suæ projecit, ut 2. Chron. 29. 16. Hisk. fecit.

III. *Ob tribulationis significationem.* In hortum ingressus est Christus per torrentem Cedron: Cælum hortus est amœnissimus, in quo lignum vitæ Christus (vide infra:) hunc nemo ingreditur hortum, nisi per torrentem Cedron atrum illum tribulationum, terrentium animam: Ps 18. 5. Act. 14. v. 22.

IV. *Ob passionis efficacis demonstrationem.* Transiit torrentem hunc, in quem victimarum sanguis confluxerat Christus: indicaturus, suum sanguinem veram largiri victimis vim, transiit hinc torrentem; quod statum Ver. Test. aliquo modo obumbrat: Transiit autem, & ad passionem contendit, quia verum expiationis sanguinem esset profufurus, Heb. 9. v. 14.

V. *Ob extremam exinanitionem.*

(1) *Davidis fuga disparitatem.* David fugiens coronam regiam sine dubio deposuit: Christus majestatis divinæ coronā se exiit, obediens patri ad mortem factus Philipp. 2. 8. (2) *David ex timore mortis transiit hunc torrentem,* fugiens Absolonem, Ahitophalem. Christus nec Satanam fugit, nec Sacerdotes, Judaicos Ahitophels, (3) *David fortium comitatu munitus:* Christus paucorum inermium discipulorum. (4) *Davide transeunte torrentem Cedron, & fugiente,* tota terra flevit, 2. Sam. 15. 23. Sine dubio suo modo creatura omnis ingemuit, Rom. 8. v. 22. quando ita Dominum suum patientem vidit.

VI. *Ob vaticiniū complementum,* Ps. 110. v. 7. Bibit Christus de torrente, Psal. 69. 1. 2. de calice furoris patris bibit, sed citò dilapsæ hujus torrentis aquæ, Christus caput suum exaltavit.

IN MONTEM OLIVETI ASCENDIT CHRISTUS.

Matth. 26. v. 30.

714. 1. *In divina misericordia significationem.* Christus n. passurus, in montem oliveti concessit, indicaturus, verum divinæ miserationis oleum per suæ passionis torcular, se expressurū esse.

2. *Pæcis*

2. *Pacis restitutionem*. Oliva n. pacis symbolum est,
 3. *Vulnerum spiritualium mitigationem*. Vulnera
 Christi nostra erant peccata. Es. 1. v. 6. Ob hæc Domi-
 minus jamjam vulnerandus, ad passionem se accinxit,
 ut ipse Dominus velut cœlestis uva, sub torculari pas-
 sionis pressus, oleum nostra mitigans vulnera suppedi-
 taret, Es. 53. v. 4. 5. nostra vulnera, ut cœlestis Sama-
 ritanus alligaret, Luc. 10. v. 34.

DE ORATIONE CHRISTI IN HORTO.
PASSIO DOMINI EST CALIX.

715. *Si fieri potest, transeat à me calix*, Matth. 26, 42.

1. *Ob propinantem Deum patrem*: Esa. 53. v. 10. qui
 hunc passionis calicem præparavit.

Amarissimo passionis vino implevit, *Tristis est ani-
 ma mea*, Matth. 26, 38. *Temperavit*; & certos limites
 propinantibus Judæis præscripsit.

2. *Ob socios combibentes*, qui bibunt ex calice passio-
 nis Domini, non ἰλασµῶς, hoc enim solius Christi; sed
 ἡµῶν & exemplariter, vestigiis Christi insi-
 stendo. Conf. Crux est calix.

CHRISTUS ORANS IN HORTO.

716. Comparari potest cum

1. *Jacobo*, jamjam Esavo occurso. Gen. 32. *Infer-
 nalis Esau Diabolus* mox occursum erat Christo, verò
 hostiū nostrorū supplantatori; ideoq; ardentè oravit.

717. 2. *Josaphato* hostium impetum metuente; in-
 firmitatem confitente; 2. Chron. 20. v. 6. Christus nô-
 stras infirmitates in se suscepit.

718. 3. *Mose* orante & præliante contra Amalekitas,
 Exod. 17. & vincente.

719. 4. *Agroto Hiskia*: Es. 38. Ita Christus morbos
 nostros in se suscepit, Esa. 53. oravit in horto.

ANGELUS CONFORTANS CHRISTUM.

720. *Daniel*. 12. vers. 1. *Michael princeps stetit pro
 populo*

populo suo. Princeps populi sui Christus in horto stetit pro populo suo, astitit angelus consolans.

721. Apoc. 12. v. 7. *Michael & angeli ipsius pugnabant cum Dracone.* Verè pugnavit cum Dracone Christus angelorum caput, cùm angelus in passione afflaret.

722. *Eliam fugientem confortavit angelus, cibum ministravit, cujus virtute ad montem Horeb ambulavit,* 1. Reg. 19. v. 6. seqq. Christus ab angelo confortatus in passione, cibum solatii ab eodem accepit, ad montem Calvarix ambulavit.

723. Jud. 7. *Gideonem angelus confortavit.* Act. 27. Paulum. Tobiam angelus, Tob. 5. Omnia hæc ad angelum illum applicari possunt, qui Christo apparuit agonizanti.

DE SANGUINEO CHRISTI

sudore.

724. Gen. 3. v. 19. *In sudore vultus tui pane tuo vesceris;* Christus Adamus secundus in sudore sanguineo vultus non tantùm, sed totius corporis, panem comedit suum: Quis ille panis? nisi ut voluntatem patris in passione expleret, Joh. 4. v. 34. Esa. 53. v. 10.

SANGVINEUS CHRISTI

sudor.

725. *Sanguis Abelis de terra clamavit contra Cainum,* Gen. 4. v. 10. *Verus Cain Satan est,* ille humani generis homicida, Joh. 8. v. 44. Sanguis veri Abelis est Christi sanguis, Hebr. 12. v. 24. qui clamavit de terra contra Satanam, quando sanguinem sudorem emisit Christus. Clamat autem, quia ultionem & judicium de ejiciendo Satana exigit.

Aa

ROS.

726. *Ros Gideonis in vellus demittebatur*, Judic. 6. v. 37. *in signum futura liberationis*. Ros sanctissimus Christi fuit sanguis innocentissimus, in *vellus terra missus*, ut ejus maledictionem abstergeret: In terram demissus, pro hominibus in terra viventibus deffusus.

PLUVIA.

727. *Christi sanguis ille salutaris pluvia*, fecundans terram, *qua hujus sanguinis virtute corpora red-det nostra in resurrectione*. Hæc pluvia sanguinis monet, divina flagella esse cavenda, quod aliàs Plinius de prodigiosis pluviis sanguineis scripsit.

CRISIS.

728. *Sudor hic sanguineus est Criticus*, de peccatorum nostrorum noxiò humore, de iræ Dei magnitudine, conscientiæ horrore. *De toto corpore manavit ille sudor*, in totum ecclesiæ corpus, ut saluberrimus imber: Et ita Christus nobis *sanguinum sponsum factus est*, ut olim Moses, Exod. 4. v. 26.

SUDOR CHRISTI

balsamus.

729. *Christi sanguis est optimum & fragrantissimum Balsamum*, soli terræ Judææ concessum. Vide Plinium lib. 12. cap. 25.

1. *Vulnera nostra sanans.*
2. *Odorem fragrantissimum spargens*, Eph. 5. v. 2.
3. *Oculorum morbis spiritualibus medens*: quam virtutem Dioscorides balsamo adscribit: In Christi sudore videmus peccati magnitudinem, nobis ignotam.
4. *Venenum pellens peccatorum.*
Christi sudor sanguineus martyria primitivæ ecclesiæ

siæ

clefæ præsignificavit, quæ perpessa est per integra decem secula.

CAUSA SUDORIS CHRISTI.

730. *Christi sudor* est à peccato, quod velut *hemorrhoidis* est, species serpentis, (de qua P. Ægineta lib. 5. c. 15.) totum hominem, simulac momorderit, cruentans, & sanguinem profluere faciens: Hujus morfibus varia adhibent remedia Medici. Videatur Plinius in Indice. *Contra spirituales peccati morsum, unum, & solum est in sudore Christi remedium.*

SIMILE SUDORIS CHRISTI

valde dissimile.

731. *Arborum natura succos producit*: Mira succi ex myrto natura: Videatur Plin. lib. 15. cap. 29. qui asserit, ex myrti succo bona genera & olei & vini fieri: Cœlestis myrtus Christum succum dedit, sanguineum sudorem, qui & *vinum* est, quo nostra vulnera peccatorum purgantur: eademque, ut *oleo* salutifero mitigantur. Ex hoc succo sanguinei sudoris oleum & vinum suum accepit Christus, Luc. 10. v. 34. & sic vera arbor vitæ Christus vitalem sanguinis succum protuberaverit. *D. Augustin. testis est, quod viderit hominem, quoties voluit, sudantem*: At Christi sanguineus sudor majori cum admiratione conjunctus, D. Augustin. Tom. 5. pag. 796. lit. C.

JUDÆI IN TERRAM

prostrati.

732. 1. *Ut impii Sodomitæ* in terram ceciderunt, cæcitate percussi, Gen. 19. v. 11. cum vim angelis intentarent.

2. *Saul* cecidit in terram, minas & sanguinem spirans & Christum perlequens, Act. 9. v. 1. 4. Ita Judæi in terram ceciderunt, Christum persecuturi.

A a 2

3. *Muri*

3. *Muri Jerichuntici ad clangorem turbarum Josuz ceciderunt*, Jos. 6. v. 20. Clangebat tuba vocis suæ cœlestis Josua noster, & muri (Judæi superbi) corruerunt.

4. *Syri milites cæcitate percussi & obstupefacti, opera Elisæi*, 2. Reg. 6. v. 19. Obstupefacti Judæi ad vocem cœlestis nostri Elisæi.

5. *Eli retrorsum cecidit*, 1. Sam. 4. v. 18. Ita Judæi hoc loco, audientes Christum loquentem.

6. *Vox Domini confringens cedros*, Psal. 29. v. 5. Cedri sublimes Judæi, voce Domini confracti, eundem in horto capere volentes.

CHRISTUS PRÆDICENS

scandalum & mortem.

733. *Sol novit occasum suum*, Psal. 104. v. 19. Sol justitiæ Christus, Mal. 4. v. 2. occasum passionis probe novit. (Verè enim passio Domini occasui Solis comparari potest: nam ipse 1. ut Sol radiis miraculorum & doctrinæ. Joh. 2. v. 11. non coruscabat, quippe sepultus. 2. Post occasum Solis nox ingruit: ita discipuli post passionem Christi fuerunt in nocte trepidationis, ignorationis & dubitationis de Christo, Luc. 24. v. 21. cum jam infra *Horizontem vitæ* in hæmisphærium sepulchri, sub terram deprimendus esset: Ideo discipulos monet de scandalo. At

PETRUS CUM CHRISTO

mortem appetiturus.

734. *Ut Ithai Davidem regno pulsum operâ Absolonis impii, intrepidus sequi voluit*, 2. Sam. 15. v. 19. Sic Petrus Christum regno pulsum suo à filiis regni, Matt. 8. v. 12. Deut. 32. v. 5. Luc. 19. v. 14. *Nolumus hunc regnare super nos*: sequi voluit, Matth. 26. v. 33. sed non præstitit.

JU.

JUDAS CHRISTUM prodens.

735. Genes. 37. v. 26. 27. *Judas fratribus suis autor fuit, ut Josephus venundaretur: Quid (ajebat) nobis prodest, si occiderimus fratrem nostrum, & celaverimus sanguinem ipsius?* Ita Judas Ischariotes Christum prodens argenteis triginta, hujus antitypus esse videtur.

JUDAS CHRISTI PRODITOR.

736. *Giezi Elisai famulus aurum à Naamano accepit, 2. Reg. 5. v. 24.* Talis fuit Judas & Judæi, qui in Christo nihil nisi temporalia quærebant, unde etiam spirituali leprâ sunt puniti.

JUDAS.

737. *Joab Amasam salutans manu barbam apprehendit, sicam corpori ingessit, 2. Sam. 20. v. 9. 10.* Ita Judas osculo Christum prodidit: O fidelis anima! Ecce sponsum tuum, Cant. 1. v. 1. osculo proditum!

SERVI PONTIFICUM CHRISTUM capere volentes.

738. 1. Sam. 19. v. 11. *Saullictores misit ad capiendum Davidem:* Ita Pontifices miserunt satellitum copiam ad capiendum Christum, qui est verus ille David, toties promissus, Ezech. 34. v. 33.

739. *Christi quoque captura convenit cum illa*

1. *Simsonis, Judic. 16. v. 21. seq.* Verus equidem Simson Christus est,

1. *Nomine;* Simson filius Solis: Christus ipse Sol est, Mal. 4. v. 2. justitiæ; imo Sol & scutum, Psal. 84, 12. Psal. 89. v. 19.

2. *Officio judicario,* quod Simson gessit: Christus quoq; noster judex, rectè judicans, Psal. 9. v. 9. Psal. 35.

v. 1. 2. inter nos hostesque nostros, tam corporales, quam spirituales, quibus dicit: Judicati estis, Rom. 5. v. 1. cap. 8. v. 1. & v. 32. 33.

3. *Tragico vitæ exitu*, quem fortitus Simson salutis causâ suorum: Idem Christo competit, ut suo loco dicitur. Hic spiritualis noster Simson à Judæis tanquam Philistæis captus, vid. plura, Alleg. 761.

740. 2. *Josua Sacerdotis* in vestibus sordidis, Zach. 3. v. 3. Christus verus Josua & Salus, Act. 4. v. 12. Sacerdos, Psal. 110. v. 4. in sordidis vestibus peccatorum nostrorum apparuit, qui nunquam immundus fuit, Joh. 8. v. 46. Esa. 53. v. 9.

741. 3. *Regis Judæorum & uncti*, de quo Thren. 4. v. 20.

1. *Unctus noster & Rex Christus*, Psal. 2. v. 6. Psal. 45. v. 8. nos ungens Spiritu Sancto, Tit. 3. v. 5. 6.

2. *Noster consolator quoque Christus est*, (quod de suo rege Israëlitz deprædicant apud Jeremiam, dicto loco) Hoc capto, omne solatium discipulorum evanuit.

742. 4. *Jona in ventre ceti*, Jon. 2. v. 11. Venter ceti conciliabulum fuit cleri Jerololymitani, in quo Christus (non inobediens ad prædicandum, ut Jonas olim) captus undiquaque angustiis affectus.

743. 5. *Cerva matutinæ*, ex Psal. 22. v. 1. ut aliàs dictum.

DISCIPULI ARMIS DEFENDERE volentes Christum.

744. *Jonæ 1. v. 13. Nauta Jonæ in terram reducere, ad portum applicare allaborant; sed non poterant, relucant ante mari. Mare passionis aestuabat, Christum fluctibus obruebat, sæviebat, fremebat. Discipuli Christum*

stum eripere volebant ex fluctibus iræ Dei, ex ore mortis, mox Christum absumpturæ ad tempus: & pugnando armis, dissuadendo iter, Matth. 16. v. 22. sed non poterant.

745. *Idem conatus convenit cum illo Abisai facto,*
2. Sam. 16. v. 9. 10.

MALCHUS à CHRISTO

sanatus.

746. 1. *Ut Propheta manum Regis* 1. Reg. 13. v. 6. *restituit:* ita Christus Malchum.

747. 2. *Moses precibus suis Mirjam* Num. 12. v. 13. *fanavit.*

748. 3. *Elisa hostes Syros cibari iussit,* 2. Reg. 6. v. 22.

DISCIPULI FUGIENTES.

749. *Totum vidi Israel dispersum,* fugato rege, aiebat Propheta, 1. Reg. 22. v. 17. Fugato rege vero Christo, totus discipulorum grex dispersus.

Oves dispersæ sunt, percusso pastore, ex vaticinio Zachariæ, cap. 13. v. 7. Solus enim calcare debuit torcular, Esa. 63. v. 3. pastor, idè fugâ pedibusque salutem quæfivit ovium cohors.

Reducam universam multitudinem, percusso Davide: Vox Ahitophelis, 2. Sam. 17. v. 2. 3. capto Christo, multitudo discipulorum universa reducta.

750. *Arcâ captâ, Israel dispersus est,* 1. Sam. 4. v. 10. 11. Ita Christo capto discipuli.

